

Gdańsk, 27.10.2022.

dr hab. Marcin Krawczyński, prof. AWFIS

Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku

Recenzja

rozprawy doktorskiej

mgr Agnieszki Gamskiej pt. „Wербalne środki oddziaływania trenera na zawodach w kierowaniu procesem treningowym w piłce siatkowej” (promotor: dr hab. inż. Jan Kosiendiak, prof. SSW, promotor pomocniczy: dr Tomasz Seweryniak, Akademia Wychowania Fizycznego, Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu, Wrocław 2022)

Badania psychospołecznych uwarunkowań sukcesu sportowego jest jednym z obszarów zainteresowań wielu nauk, począwszy od psychologii sportu czy socjologii sportu, przez nauki o poznaniu i komunikacji, po zarządzanie (por. Weinberg, Gould, 2018). Mimo jednak dużego zainteresowania tą problematyką, można zauważyć, że tylko pewna liczba prac na świecie, a niewielka w Polsce dotyczy rzetelnych badań w grupie zawodników czy trenerów. Dlatego recenzent wysoko ocenia podjęcie przez Doktorantkę aktualnego i oryginalnego problemu badawczego.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska p. mgr Agnieszki Gamskiej wpisuje się w nowatorskie pomysły badawcze, osadzone na styku teorii komunikacji, teorii zarządzania (tu: zespołem sportowym), psychologii sportu oraz teorii sportu. Przedmiotem swych studiów uczyniła Autorka ukazanie werbalnych środków oddziaływania trenera na zawodników w kierowaniu procesem treningowym na przykładzie piłki siatkowej. Jest to temat nie tylko interesujący poznawczo, ale także istotny praktycznie. Scharakteryzowanie środków oddziaływania werbalnego stosowanych przez trenerów daje możliwości nie tylko psychologicznej oceny reakcji człowieka na sytuację wyzwania (udziału w treningach oraz

zawodach), ale także daje możliwość oceny mechanizmów związanych z procesami motywacyjnymi zawodników. Jest to zamierzenie ambitne i posiada znaczny i znaczący wymiar aplikacyjny.

Praca liczy 130 numerowanych stron i składa się z Podziękowań, Spisu treści, Wstępu, sześciu rozdziałów, Piśmiennictwa, Spisu tabel i rysunków, Załącznika oraz Streszczenia. Natomiast brak jest typowego w tego rodzaju pracach streszczenia w języku angielskim. Proporcje między częścią teoretyczną i badawczą są prawidłowe.

Oceniając treści zawarte w teoretycznej warstwie pracy, pomieszczone w rozdziale pierwszym i drugim (s. 6-28), pragnę zauważyć, że Autorka dokonuje w nim krytycznej analizy dotychczasowego dorobku teoretycznego i empirycznego w dwóch obszarach badawczych odnoszących się do charakterystyk piłki siatkowej (rozdział 1) oraz kierowania procesem treningowym z uwzględnieniem relacji trener-zawodni (rozdział 2). Warte podkreślenia jest to, że Autorka porusza się swobodnie i ze znanstwem w polskiej i światowej literaturze przedmiotu (175 pozycji oraz 8 pozycji internetowych, w tym w zdecydowanej większości obcojęzycznych). Wykład skonstruowany jest logicznie, z analizą stanu badań tak z zakresu zarządzania, teorii komunikacji i psychologii sportu, jak i konsekwencją odniesień sportowych.

Recenzent uważa jednak, że przedstawiona w podrozdziałach 1.1. (Przepisy gry) i 1.2. (Charakterystyka wysiłku fizycznego) charakterystyka badanej dyscypliny niewiele wnosi. Gdyby natomiast Autorka rozwinęła psychospołeczne opisy badań nad dynamiką grupy w zespołowych grach sportowych – bez wątpienia podniosłoby to wartość pracy. Autorka wprawdzie sygnalizuje te zagadnienia powołując się na prace zespołu prof. Alberta Carrona, czy prof. Zbigniewa Naglaka, ale zdaniem recenzenta w sposób niewystarczający.

Znacznie bardziej kompletny pod tym względem jest rozdział drugi. Recenzenta niepokoi jednak fakt pominięcia niektórych pozycji literatury z zakresu teorii komunikacji czy psychologii. Uważam, że Autorka omawiając kwestie komunikacji winna odwołać się

przykładowo do klasycznych prac Dobek-Ostrowskiej (1999, 2013, 2022), Goban-Klasa (1999, 2014, 2020), Nęcki (1992, 2006) itp.

Podsumowując charakterystykę części teoretycznej, mimo powyższych uwag, jako recenzent generalnie jestem usatysfakcjonowany. Autorka obszernie i wnikliwie wprowadza w problematykę badań własnych, uzasadniając wnikliwie tym samym podjęcie tematu badań własnych. Pewnym mankamentem jest pominięcie niektórych pozycji, ale mam nadzieję, że Autorka przygotowując w przyszłości publikacje pokusi się o bardziej analityczne i krytyczne spojrzenie na polską i zagraniczną literaturę przedmiotu.

Część badawcza skonstruowana została zgodnie z metodologicznymi wymogami badań społecznych w naukach o kulturze fizycznej. Badania mają charakter eksploracyjny i głównym problemem pracy jest określenie motywacyjnego oddziaływania werbalnego stosowanego przez trenerów w kierowaniu procesem treningowym i współzawodnictwem sportowym. W tym celu Autorka sformułowała dwa cele główne i jeden dodatkowy oraz cztery pytania badawcze (s. 28-29).

Badania, które składały się z dwóch etapów, przeprowadzone zostało w grupie 16 trenerów (pierwszy etap) oraz 65 sportowców (w tym 35 mężczyzn i 30 kobiet) (drugi etap) reprezentujących Szkoły Mistrzostwa Sportowego Polskiego Związku Piłki Siatkowej w Spale oraz Szczyrku. Autorka, przy wykorzystaniu wywiadu (pierwszy etap) oraz kwestionariusza ankiety (drugi etap), w badaniach prowadzonych w okresie od marca 2020 do lutego 2021 określiła: sposoby i środki jakie stosują trenerzy w komunikacji werbalnej z zawodnikami i zawodniczkami, opinie zawodników na temat sposobów i środków komunikacji stosowanych przez ich trenerów oraz motywacyjnej roli stosowanej komunikacji werbalnej

W rozdziale czwartym zaprezentowane zostały wyniki badań własnych. Konstrukcja tego rozdziału podyktowana jest logiką sformułowanych pytań badawczych, na które zostały udzielone wyczerpujące odpowiedzi. Trudno jest w niniejszej recenzji odnieść się szczegółowo

do wszystkich przeprowadzonych analiz. Na podkreślenie zasługuje jednak fakt rzetelnego opracowania statystycznego danych i wyników z wieloma kierunkami analiz zarówno ilościowych, jak i jakościowych. Taki zestaw sposobów opracowania uzyskanych danych zapewnia odpowiedzialny i dojrzały poziom prezentacji wyników i jest adekwatny do podjętego problemu. Pozwoliło to na sformułowanie aż 20 konkluzji wynikających z badań własnych (s. 95-97). Recenzent jednak nie doczytał się, z jakiego pakietu statystycznego korzystała Autorka przy analizach?

Dyskusja wyników została przeprowadzona w rozdziale piątym. Chciałbym z jednej strony pochwalić Autorkę za tą część pracy – podkreślić pragnę zasadność odniesień wyników badań własnych do literatury przedmiotu. Z drugiej jednak strony zabrakło mi konsekwencji w konstrukcji tego rozdziału. Skoro Autorka skonstruowała 4 pytania badawcze to oczekiwałbym, że dyskusja przeprowadzona zostanie w 4 podrozdziałach odnoszących się do tych pytań.

W rozdziale szóstym pt. „Podsumowanie i wnioski” zamieszczone zostały także „Dyrektywy praktyczne dla trenerów”. Zdaniem recenzenta ten rozdział mógłby zawierać obok wniosków i implikacji praktycznych także np. ograniczenia i trudności związane z przeprowadzeniem badań własnych oraz dalsze kierunki badań.

W odniesieniu do warstwy metodologicznej pracy pojawiają się pewne wątpliwości, z którymi chciałbym się podzielić. Wątpliwości te nie obniżają jednak ogólnej, pozytywnej oceny pracy i mam nadzieję, że w odpowiedziach Autorki zostaną wyjaśnione. Wątpliwości recenzenta dotyczą:

1. Dlaczego Autorka zdecydowała się na wybór tylko werbalnych środków oddziaływania trenera, a nie zapytała także o rolę komunikacji niewerbalnej w kierowaniu procesem treningowy? Czy nie należałoby jednak rozpatrywać całokształtu procesu komunikowania się?

2. Jak Autorka zinterpretowałaby wyniki badań własnych odnosząc się do teorii Alberta Mehrabiana? Czy i w jakim zakresie, zdaniem Autorki, odniesienie do treści i sfery artykulacyjnej (brzmienie głosu) ma zastosowanie w relacji trener-zawodnik w zespołowych grach sportowych w porównaniu z dyscyplinami indywidualnymi?
3. Jakie są charakterystyki badanych trenerów – wiek, staż, najlepsze wyniki? Czy nie należałoby także uwzględnić np. zmiennej wieku trenerów omawiając sposoby i środki komunikacji werbalnej z zawodnikami?

Z obowiązku recenzenta muszę zwrócić jeszcze uwagę na naprawdę drobne niedociągnięcia natury edytorskiej. Na przykład zwykle w tego rodzaju pracach rozdziały zaczynają się od nowej strony. Praca jest jednak generalnie staranna, uporządkowana i przejrzysta. Tabele i ryciny cechuje duża dbałość o wygląd i zrozumiałość co zapewnia lepszą percepcję całej części prezentującej wyniki. Tekst jest właściwie poakapitowany, a literówki zdążają się dość rzadko (np. Carron, 1933). Jednak zwykle i w takich sytuacjach pojawiają się pewne wątpliwości – np. czy stosując przypisy harwardzkie w tekście należy zastosować inicjały imion w nawiasach, a w tekście nie, czy numerację w bibliografii, czy raczej zaznaczyć kolejność pozycji np. poprzez wcięcie? Recenzent jest także przeciwny nazywaniu podrozdziału „Materiał badań”, gdy badamy ludzi (lepiej nazwać tą część „badane osoby”, czy „badane grupy”).

W podsumowaniu stwierdzam, że mimo naprawdę drobnych uwag, ocenianą dysertację charakteryzuje prawidłowo uzasadniony problem badawczy, właściwy dobór metod badań, rzetelność analiz, a obszerne ujęcie literatury przedmiotu pozwala na rzeczową i merytoryczną dyskusję wyników badań. Także formalne aspekty pracy, jak kolejność rozdziałów, kompletność tez i język pracy zasługują na pozytywną opinię. Badania dotyczące werbalnych środków oddziaływania trenera w sporcie przeprowadzone w grupie zawodników i trenerów piłki siatkowej są przeprowadzone w sumienny i rzetelny sposób. Do pozytywnych stron recenzowanej pracy zaliczyć także pragnę opracowanie przez Doktorantkę interesujących

zaleceń praktycznych dla trenerów związanych z formami komunikacji na linii trener-zawodnik.

Stwierdzam, że przedłożona mi do oceny rozprawa doktorska p. mgr Agnieszki Gamskiej spełnia wymogi stawiane pracom przy ubieganiu się o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej. Wnoszę do Rady Kolegium Naukowego Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu o dopuszczenie Kandydatki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

M. Gamskiej